

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:

" 12 08 " 2025-ci

Fənn sillabusu

İxtisas: Məktəbəqədər təhsil

Kod: 050112

Fakültə: Təbiyyat

Kafedra: Fizika, kimya və biologiya

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Uşaq anatomiyası, fiziologiyası və gigiyenası (Program-Bakalavr hazırlığı üçün, BDU 2013-cü il. ARTN Elmi-metodik Şurasının "Biologiya" bölməsinin 25 noyabr 2005-ci il tarixli iclasının qərarı ilə təsdiq edilmişdir (protokol N-08)

Kodu: IPF-B 11

Tədris ili: II (2025-2026) Semestr: III

Tədris yükü: cəmi: 150 saat. Auditoriya saati - 45 (30 saat mühazirə, 15 saat seminar)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 5 kredit

Auditoriya N:

Saat:

II.Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Babayev Mirtahir Mircavad oğlu, müəllim

Məsləhət günləri və saati: V gün saat 9⁰⁰-13⁰⁰.

E-mail ünvanı:

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., H.Z.Tağıyev

III.Tövsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaitinə metodik vəsaitlər:

Əsas:

1.N.R.Zeyniyev, A.H.Axundov, N.H.Sultanova və b."Uşaq anatomiyası,Fiziologiyası və gigiyenası".Bakı-2014.

2.Hacıyeva H.Qurbanov "Uşaq anatomiyası və fiziologiyası".Bakı- 1999.

3.F.Əmirova,M.B.Hüseynov "Ümumi sitologiya" Bakı 2005

4.E.K.Qasımov " Sitologiya " Bakı 2005

5.R.Ə. Əliyev ,Ə.Mehreliyev "Tibbi biologiya " Bakı-1998

Əlavə:

6.Əmirova F.J., Hüseynov M.B. Sitologiya. Bakı – 1999.

7.Axundov M.A., İsmayılov A.S. Genetika. Bakı. 1981.

8. M.Abdullayev, H.Abiyev. Ümumi histologiya. Maarif, 1975.

9. Hacıyev D.V., Əliyev R.Ə., Əliyev S.D. Biologiya. Maarif, 1991.

10. Hacıyev D.V., Əliyev R.Ə., Əliyev S.D. Tibbi biologiya. Maarif, 1993.

11. Hüseynov M.B.. Biologiya sxemlərdə və cədvəllərdə. Bakı – 2004

12. <http://www.anatomy.univr.it/hypercell/html>

13.<http://esq-www.mit.edu:8001/esgbio/cb/cbdir.html>

14.http://enti.med.umn.edu/~mwd/cell_www

15. http://www.biology.arizona.edu/cell_bio/cell_bio.html

16. <http://www.cellsalive.com/>

17. <http://ampere.scale.uiuc.edu/~m~lexa/cell>

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən prerekvizit fənn yoxdur

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri: Uşaq anatomiyası, fiziologiyası və gigiyenası bir elm kimi hüceyrə, toxuma, orqan və orqanlar sistemi haqqında ümumi məlumat verməklə yanaşı, uşaq orqanizminə xas maddələr və enerji mübadiləsi, sinir sistemi və ali sinir fəaliyyəti ilə bağlı fərdi və yaş xüsusiyyətləri öyrənir. Tədris olunan bu fənni öyrənməklə, demək olar ki, uşaq orqanizmində gedən bütün fizioloji prosesləri və onların gigiyenasını bilmək və ya onlar haqqında müəyyən məlumat əldə etmək olar.

VII. Fənnin məqsədi: Hüceyrə quruluşunu öyrənməkdə məqsəd hüceyrə səviyyəsində baş verən prosesləri öyrənməklə bütövlükdə orqanizmlərin normal fəaliyyətini təmin etməkdir.

VIII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

IX. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəfli.
- 9 bal- tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilər.
- 8 bal- tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)
Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

X. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

XI.Təqvim planı: Mühazirə30saat , Seminar 15 saat, Cəmi 45 saat

№	Keçirilən mühazirə və seminar mövzularının məzmunu		
		mühazirə	seminar
1	2	3	4
1	Uşaq anatomiyası, fiziologiyası və gigiyenası elminin predmeti, qısa inkişaf tarixi. İnsan orqanizminin inkişafı qanuna uyğunluqları.Akselerasiya. 1.Anatomiya və fiziologiyanın predmeti. 2.İnsan orqanizminin inkişafı . 3.Antropometriya 4.Uşaqlarda böyümə və inkişafın qanuna uyğunluqları. 5.Akselerasiya. Mənbə: (1;2;3; 12)	2	
2	Dayaq-hərəkət sistemi 1.Dayaq-hərəkət sisteminin quruluşu və əhəmiyyəti 2.Skeletin quruluşu. 3.Skelet əzələlərinin quruluşu və onun yaş xüsusiyyətləri 4.Dayaq- hərəkət sisteminin gigiyenası Mənbə:(1;2;3;12;14)	2	
3	Qan.Ürək damar sistemi. 1.Qanın tərkibi. 2.Ürəyin quruluşu. 3.Böyük və kiçik qan dövrəsi 4 Ürək-damar sisteminin yaş xüsusiyyətləri Mənbə:(1;2;3;4; 12)	2	

4	Teneffüs sistemi. 1.Teneffüs orqanlarının quruluşu 2. Teneffüs sisteminin yaş xüsusiyyətləri 3.Teneffüs sisteminin gigiyenası Mənbe:(1;2;3; 12)	2	
5	Həzm sistemi. 1. Həzm orqanlarının quruluşu 2.Həzmin fiziologiyası 3.Həzm orqanlarının funksional və yaş xüsusiyyətləri Mənbe:(1;2;3; 12;13)	2	
6	İfrazat sistemi 1.İfrazat sisteminin quruluşu 2.Sidiyin əmələgəlmə mexanizmi 3.Böyrəklərin funksional yaş xüsusiyyətləri Mənbe:(1; 2; 3; 12; 14)	2	
7	Endokrinologiya 1.Endokrin vəzələrin funksiyası 2.Hipofiz, qalxanabenzər, qalxanabenzər ətraf, timus zəzisi 3.Mədəaltı, böyrəküstü, cinsiyyət vəziləri 4.Daxili sekresiya vəzələrinin yaş xüsusiyyətləri Mənbe: (1; 2; 3; 12; 13)	2	
8	Maddələr və enerji mübadiləsi 1.Zülal-yağ mübadiləsi 2.Karbohidrat, su-duz mübadiləsi 3.Vitaminlər 4. Maddələr və enerji mübadiləsinin yaş xüsusiyyətləri Mənbe:(1; 2; 3; 12; 14)	2	
9	Dərinin quruluşu, funksiyaları və gigiyenası 1.Dərinin quruluşu 2.Dərinin funksiyaları 3.Dərinin gigiyenası Mənbe:(1;2;3;12;14)	2	
10	Sinir sistemi. Sinir sisteminin əhəmiyyəti və inkişafı. 1.Sinir toxuması 2.Onurğa və baş beynin fiziologiyası, böyümə və inkişafı Mənbe:(1; 2; 3; 12; 14)	2	
11	Refleks. 1.Refleks qövsü 2.Uşaq sinir sisteminin inkişaf xüsusiyyətləri 3.Sərti və sərtsiz reflekslər Mənbe:(1;2;3; 12; 14)	2	

12	Ali sinir fəaliyyətinin tipləri 1. Sini sisteminin tipləri 2. Yuxunun fizioloji mexanizmi və yaş xüsusiyyətləri Mənbə:(1;2;3; 12; 14)	2	
13	Uşaqlarda ikinci siqnal sistemi, nitq və psixikanın inkişafı 1.Uşaqlarda sinir sisteminin gigiyenası 2.Şəxsi gigiyena verdişlərinin aşılınması 3 Periferik və vegetativ sinir sisteminin xüsusiyyətləri Mənbə:(1;2;3; 12; 14)	2	
14	Analizatorlar: görmə və eşitmə 1.Analizatorlar haqqında ümumi məlumat 2.Görmə analizatoru 3.Eşitmə analizatoru Mənbə:(1;2;3; 12; 14)	2	
15	Analizatorlar: qoxu, dad, dəri 1.Qoxu analizatoru 2.Dad analizatoru 3.Dəri analizatoru Mənbə: (1; 2; 3; 12; 13)	2	
Cəmi		30	

XI. Fənn üzrə tələblər:

Uşaq anatomiyası, fiziologiyası və gigiyenası fənnini öyrənməklə hüceyrənin quruluşu, kimyəvi tərkibini, yerinə yetirdiyi funksiyaları öyrənməklə yanaşı tələbə uşaq orqanizminə xas maddələr və enerji mübadiləsi, sinir sistemi və ali sinir fəaliyyəti ilə bağlı fərdi və yaş xüsusiyyətləri öyrənir. Uşaq anatomiyası, fiziologiyası və gigiyenası fənnini öyrənməklə tələbə klassik qəbul edilmiş hüceyrə orqanoidləri, onların fəaliyyət mexanizmləri ilə birgə öyrənilməli və uşaqlarda ikinci siqnal sistemi, nitq və psixikanın inkişafı haqqında məlumatlar müqayisəli şəkildə analiz edilməlidir.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Uşaq anatomiyası, fiziologiyası və gigiyenası elminin inkişafının aktual istiqamət və problemlərini mənimsəyir;
- Hüceyrənin quruluşu və kimyəvi tərkibini öyrənir;
- Uşaqlarda böyümə və inkişafın qanuna uyğunluqlarını öyrənir;
- Müstəqil analiz etmə bacarığına yiyələnir;
- Uşaqlarda sinir sisteminin əhəmiyyəti və inkişafını öyrənir.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollektiv sualları:

I Kollektiv sualları

1. Anatomiya və fiziologiyanın predmeti.
2. İnsan orqanizminin inkişafı
3. Antropometriya
4. Uşaqlarda böyümə və inkişafın qanuna uyğunluqları.
5. Akselerasiya.
6. Dayaq-hərəkət sisteminin quruluşu və əhəmiyyəti
7. Skeletin quruluşu.
8. Skelet əzələlərinin quruluşu və onun yaş xüsusiyyətləri
9. Dayaq- hərəkət sisteminin gigiyenası
10. Qanın tərkibi.

II Kollektiv sualları

1. Ürəyin quruluşu.
2. Böyük və kiçik qan dövranı
3. Ürək-damar sisteminin yaş xüsusiyyətləri
4. Tənəffüs orqanlarının quruluşu
5. Tənəffüs sisteminin yaş xüsusiyyətləri
6. Həzm orqanlarının quruluşu
7. Həzmin fiziologiyası
8. Həzm orqanlarının funksional və yaş xüsusiyyətləri
9. İfrazat sisteminin quruluşu
10. Sidiyin əmələgəlmə mexanizmi

XV. İmtahan sualları

1. Anatomiya və fiziologiyanın predmeti.
2. İnsan orqanizminin inkişafı
3. Antropometriya
4. Uşaqlarda böyümə və inkişafın qanuna uyğunluqları.
5. Akselerasiya.
6. Dayaq-hərəkət sisteminin quruluşu və əhəmiyyəti
7. Skeletin quruluşu.
8. Skelet əzələlərinin quruluşu və onun yaş xüsusiyyətləri
9. Dayaq- hərəkət sisteminin gigiyenası
10. Qanın tərkibi.
11. Ürəyin quruluşu.
12. Böyük və kiçik qan dövranı
13. Ürək-damar sisteminin yaş xüsusiyyətləri
14. Tənəffüs orqanlarının quruluşu
15. Tənəffüs sisteminin yaş xüsusiyyətləri
16. Həzm orqanlarının quruluşu
17. Həzmin fiziologiyası
18. Həzm orqanlarının funksional və yaş xüsusiyyətləri
19. İfrazat sisteminin quruluşu
20. Sidiyin əmələgəlmə mexanizmi
21. Böyrəklərin funksional yaş xüsusiyyətləri
22. Endokrin vəzilərin funksiyası.
23. Hipofiz, qalxanabənzər, qalxanabənzər ətraf, timus vəzisi

24. Mədəaltı, böyrəküstü, cinsiyyət vəziləri
25. Maddələr və enerji mübadiləsi
26. Maddələr və enerji mübadiləsinin yaş xüsusiyyətləri
27. Zülal-yağ mübadiləsi
28. Karbohidrat, su-duz mübadiləsi
29. Vitaminlər
30. Dərinin quruluşu, funksiyaları. Gigiyenası
31. Sinir sistemi. Sinir sisteminin əhəmiyyəti və inkişafı..
32. Sinir sisteminin tipləri.
33. Onurğa və baş beyin fiziologiyası, böyümə və inkişafı
34. Refleks. Refleks qövsü
35. Uşaq sinir sisteminin inkişaf xüsusiyyətləri
36. Şerti və şərtsiz reflekslər
37. Yuxunun fizioloji mexanizmi və yaş xüsusiyyətləri
38. Uşaqlarda sinir sisteminin gigiyanası
39. Periferik və vegetativ sinir sisteminin xüsusiyyətləri
40. Analizatorlar.

Fənnin sillabusu "Fizika, kimya və biologiya" kafedrasının 10.09.2025 -ci il tarixli iclasında (Protokol №1) təsdiq olunmuşdur.

Kafedra müdiri v.i.e.:
Fənn müəllimi:

dos. N. Paşayev
m. M. Babayev